

SONUÇ BİLDİRGESİ

ANKARA, 25-27 Aralık 2021

5. Ahlâk Şûrası, İstiklâl Marşı şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un hatırasına ithafen, İş Ahlâkı, Çalışma Hayatı ve Safahat temasıyla Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

İstiklâl Marşımız Millî Mücadelenin en önemli remzi olmuştur. 2021 yılı, İstiklal Marşımızın yazılışının 100. yılı, şairi Mehmet Âkif Ersoy'un vefatının 85. yılıdır. TBMM'de grubu bulunan tüm siyasi partilerin ortak önergesiyle, 2021 yılının "Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı Yılı" olmasını içeren düzenleme 24.12.2020 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Bu vesileyle İstiklal şairimiz, Mehmet Âkif Ersoy'u rahmetle ve duayla yâd ediyoruz.

5. Ahlâk Şûrası, Türkiye'nin en büyük ve öncü işçi konfederasyonlarından olan HAK-İŞ Konfederasyonu ve 43 yıllık deneyimiyle fikir, kültür, sanat ve edebiyat alanlarında birbirinden kıymetli faaliyetlere imza atan Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) ortaklığıyla tertip edilmiştir.

"Mehmet Âkif Ersoy'un Hatırasına" ithaf edilen şûrada başarılı 7 oturum gerçekleştirilmiştir. Oturumların başlıkları şu şekildedir;

- 1) İş Ahlâkı: Safahat Eksenli Bir Nazar
- 2) İş Ahlâkına İlişkin Bir Teklifimiz Var mı?
- 3) İş ve Meslek Ahlâkına Dışarıdan Bakmak
- 4) Meslek Ahlâkına Yeni Yaklaşımlar
- 5) Çalışma Hayatında İş Ahlâkı ve Aile: İş ve Yaşam Dengesi
- 6) İş Ahlâkı, Endüstriyel İlişkiler ve Sendikacılık

7) Ahilik ve İş Ahlâkı: İş Ahlâkının Edinimi

33 akademisyenin sunum yaptığı programımız ayrıca çevrimiçi olarak yayınlanmış olup, 81 ilden yoğun bir katılım ile takip edilmiştir.

5. Ahlâk Şûrası Programının açılış konuşmalarını HAK-İŞ Genel Başkanı Mahmut ARSLAN, TYB Şeref Başkanı D. Mehmet DOĞAN, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İbrahim AYDINLI, TYB Genel Başkanı ve ASBÜ Rektörü Prof. Dr. Musa Kâzım ARICAN tarafından yapılmıştır.

5. Ahlâk Şûra teması olarak; "İş Ahlâkı ve Çalışma Hayatı" konusu seçilmiştir. Bir toplumda iş yapma ahlâkında noksanlık varsa hangi iş olursa olsun orada ne verim ne bereket hâsıl olabilir. Dolayısıyla ahlâkın insanların iş yapma süreçlerine sirayet etmesi; verimi, üretimi, bereketi ve huzuru artıracaktır. İnsan ve emek merkezli bir yaklaşımda çalışma ortamının psikolojik durumu etkileyeceği düşünülür.

Emekçilerin daha huzurlu ve verimli çalışabilmesi için, işlerini sevmelerinin mutluluğun en önemli koşulu olacağından hareketle, iş arkadaşlarıyla, yöneticilerle anlaşabilmelerinin, uyum içinde çalışmalarının, işyerinde değerli olduklarını hissetmelerinin işin verimliliği açısından önemli olacağı açıktır.

Emek ve alın terinin en yüce değer olduğuna inanarak, ülkenin büyümesinin, gelişmesinin ve kalkınmasının işçi ve işverenin uyumlu çalışmasıyla mümkün olacağını kabul etmekteyiz.

"Müreffeh Türkiye" hedefinin gerçekleştirilmesi için, bireyi ve toplumu "güzel ahlâk" ile yeniden buluşturacak hedefler doğrultusunda 5. Ahlâk Şûrası önem arz etmektedir.

5. Ahlâk Şûrası'nda vurgulandığı üzere; Covid-19 salgını dünyadaki bütün toplumları ve iş dünyasını bir ahlâk sınavıyla karşı karşıya getirmiştir. Yoksul ülkelerin aşya erişim zorluğu, aşının sağladığı bağışıklıktan yoksun kalınması, sağlık sektöründeki adaletsizlikler ve ülkeler arasında mevcut ekonomik eşitsizlikler dünyayı büyük bir ahlâki başarısızlığın eşiğine getirmiştir.

5. Ahlâk Şûrası'nda vurgulandığı üzere; küreselleşme ve dijital çağ endüstrisi ahlâk tasavvurunun yerellikle olan bağlarını zayıflatarak dünya çapında değişen aktörler, yöntemler ve enstrümanlarla birlikte yeni bir yol haritası ortaya çıkarmıştır.

Bu doğrultuda Mevlana'nın pergel benzetmesinden hareketle medeniyet tasavvurumuza yön veren alim ve ariflerden ilham alarak ahlâki ilkeleri, farkındalığı ve duruşumuzu hem kendi coğrafyamızda hem de uzanabildiğimiz ufuklarda temsil edebilmeliyiz. Bir tarafta erdeme, sabra, hemhal olmaya, sosyal dayanışmaya ve rahmete vurgu yapan İslam kültürü, diğer tarafta ise bireyin haz ve isteklerini merkeze alan, anı yaşama sloganını filmler, reklamlar ve daha birçok kültür endüstrisi ürünüyle inşa olunan tüketim kültürü insanların karşısında seçenek olarak bulunmaktadır. Bu iki farklı ahlâk tasavvuruna maruz kalan bireyin tutarlı bir sentez oluşturması kolay olmamaktadır. Birçok kişi farkında olmadan aynı anda içselleştirdiği bu iki farklı ahlâk tasavvuru sonucu, tutarsız ahlâki davranışlar sergileyebilmektedir.

5. Ahlâk Şûrası'nda vurgulandığı üzere; bireysel ahlâk toplumsal ahlâkı, toplumsal ahlâk da bireysel ahlâkı inşa eder. Yaşanan ahlâksızlıklara sessiz kalındığı, haksızlıklara karşı çıkılmadığı, insan ilişkilerinde fayda ve çıkarın öne çıktığı, daha çok kazanmak, daha çok tüketmek, daha rahat yaşamak ve gücün yegâne amaç haline geldiği çağımızda, tüketim ve üretimin odak noktasına iyilikleri ve kötülükleriyle insan yerleşir. İyilik peşinde koşanlar ekonomiyi ve refahı güçlendirirler, kötülük peşinde koşarlarsa zayıflatırlar.

5. Ahlâk Şûrası'nda şu soruları açıkça sormuş, konferansta cevaplarını aramış ve yeni çalışmalara ilham kaynağı olmasını istemiştir.

- Safahat ve Mesnevi gibi eserler vermiş yazarlar ve filozofların iş ahlâkı üzerine bize bıraktığı miraslar/öğretiler nelerdir?
- İş ve Meslek ahlâkı içeriden ve dışarıdan nasıl görünüyor?
- Meslek ahlâkına nasıl yeni yaklaşımlar geliştirilebilir?
- Çalışma hayatıyla iş ahlâkı ve aileyi baz alarak iş ve yaşam dengesi nasıl sağlanır?
- Sendikacılık ve endüstriyel ilişkimiz iş ahlâkıyla nasıl uyumlaştırılır/kodlanır?
- Başta ahilik geleneğimiz olmak üzere iş ahlâkı edinimlerini nasıl ortaya koyar ve yapabiliriz?

5. Ahlâk Şûrası sonunda aşağıdaki kavramlara vurgu yapılmıştır.

1) Gayesizlik, anlamsızlık ve ahlâksızlık girdabına düşen insanın günümüzde de hidayeti, hakikati, hikmeti, adaleti ve liyakati vurgulayan, yaratılanı yaratandan ötürü mukaddes kabul eden güçlü fikirlere ve rehberlere ihtiyacı vardır.

2) Evrensel insan hakları, insanlığın ahlâk temelli birikimidir. Bu çerçevede, insan hak ve özgürlüklerini daha kapsayıcı bir ifadeyle insan şerefini korumak, insan haysiyetine yönelik ihlalleri en aza indirmek öncelikle ahlâklı insanı inşa etmekle mümkündür. Tüm toplumlar için ortak bir ahlâk dili oluşturmanın imkanları aranmalıdır.

3) Ahilik, fütüvvet ve Bâciyân-ı Rum sistemlerinin kazanımlarını günün gereklerine göre aktarabilme imkânları üzerinde düşünölmelidir.

4) Çalışma hayatındaki gayeler, mevcudatın yaratılış hikmetinden ayrı düşünölemez. İnsan amelleriyle, varoluş gayesini gerçekleştirmeye çalışır. İnsanlığın ortak sofradan istifade etmesi, merhamet ve adaletin canlı olmasına, ahlâkın hukukun temeli, hukukun da ahlâkın müeyyidelerle koruyucusu olmasına bağlıdır. Bu şekilde amellerin aynı anda helal, meşru ve yasal olmasının imkânı söz konusu olacaktır.

5) Erdem, insanın tam bir ahlâki olgunluğa ulaşmasını mümkün kılar. Çalışma hayatında iş ahlâkının önemini vurgularken; iş ahlâkının ancak erdemli bireyler tarafından içselleştirilebileceği unutulmamalıdır. Bu doğrultuda kurumların ve fertlerin erdem bilincini her zaman korumasının, yapılan işi en iyi şekilde yapmasının ve bu emekler karşılığında haklarını mutlaka alması gerektiğinin farkında olunması gerekmektedir.

6) Günümüzde ölkelerin zenginleşmesi, gelişmesi ve yetkinleşmesi için yeterli doğal kaynaklara; hızla değışen ve dönöşen teknolojiye, küreselleşme karşısında güçlü dirence sahip olması son derece önemlidir. Bununla beraber üretimde, tüketimde ve paylaşımında meydana gelen değışimlere cevap verilebilmek için yetişmiş, kaliteli ve yetkin insan gücüne ihtiyaç vardır. İhtiyaç duyulan ve emeğı oluşturan insan gücünden iş piyasasında en iyi verimi alabilmek için bu konuda ilgili süreçlere olumlu etki yapacak “İş Ahlâkı” konusuna daha çok önem verilmesi gerekmektedir.

7) İşçi, işveren, üreten, tüketen ve bölüşenlerden oluşan iktisadî sistemin bir bütün olarak ahlâkiliğini sorgulamadan, o sistemin özne ve unsurlarının ahlâkiliğini birbirinden tecrit ederek sorgulamak yetersiz kalacaktır. Bu nedenle sorgulamayı daha derinden gerçekleştirebilmek amacıyla hem işverenler hem

çalışanlar için iş dünyasında, iş ahlâkının bir disiplin olarak ortaya çıkması ve ahlâkî duyarlılığın artması noktasında iş birliği imkanlarının zenginleşmesi ve hızlandırılması önem arz etmektedir.

8) Ekonomik krizler ve içinden geçtiğimiz küresel ölçekte etkilerini hissetmeye devam ettiğimiz salgın sürecinde, daha fazla kazanç elde etme, kişisel menfaatler adına insanların zor durumlarından şahsi menfaat devşirme gibi eğilimlerin artabildiği gözlenmektedir. Dinimiz, çalışmadan kazanmayı hedefleyen her türlü girişimi yasaklar. Ayrıca toplumun ahlâkî değerlerini hiçe sayarak güven ve huzuru bozan rüşvet, tefecilik, stokçuluk, karaborsacılık ve alışverişte hile, kimi ürünlerde yaşanan fahiş fiyat artışları gibi haksız kazanç yollarına izin vermez. Bu bağlamda ahlâkî ölçülerin uygulanmasını sağlayacak ibadullahın sınırına riayet etme ve çalışanların aile iş hayat dengesiyle ilgili bir bilincin oluşturulması son derece önemlidir.

9) Çalışma hayatı, aile huzurunu koruyan, aile değerini yücelten ve iş yaşam dengesini sağlayan bir yaklaşımla tanzim edilmelidir.

10) Helal lokma hassasiyeti, en az helal gıda hassasiyeti kadar yüksek olmalıdır.

11) İnsan emeği kutsaldır. İnsan, kendisini emeği vasıtasıyla yeryüzünde gerçekleştirir. Biricik olan insanın kendisini gerçekleştirme imkânı olan emek sömürülemez.

12) Üretim mekanizmasının en büyük paydaşlarından biri olan emekçilerin haklarının insan şerefine uygun biçimde belirlenmesi yönünde farkındalık geliştirilmeli ve bu ölçü, siyasetin öncelikli meselelerinden birisi olmalıdır.

13) Güçlü olanın, zayıf olanı ezdiği bir düzen ahlâkî olamaz. Böyle bir düzende baskı ve zulüm vardır. Devletin yasaları baskı ve zulme hiçbir alanda imkân tanımamalı, ahlâkî olanın yasal zeminde muhafaza edilmesi mümkün kılınabilmelidir. Bu anlamda yasal olanın aynı zamanda meşru ve ahlâkî olana tekabül etmesi gerektiği unutulmamalıdır.

14) Kur'an'ın sa'y kavramını, Müslümanın ahlâkî haline getirmek isteyen, ataleti, cehaleti, mukallitliği, tembelliği fitrata isyan olarak gören Mehmet Âkif, hayatı boyunca hak ve adalet için mücadele etmiştir. Günümüzde emeğin yüceltilmesinin bir yolunun örgütlenmekten ve sendikalaşmaktan geçtiği unutulmamalıdır. Sendikal hakların, Müslümanlar için de vazgeçilmez haklar olduğu fark edilmelidir. Söz konusu haklar korunamadığı müddetçe bölüşüm sorunlarının büyüyeceği, hak ihlallerin artacağı, yoksulluğun ve yabancılaştırmanın yaygınlaşacağı, gayri insani davranışların piyasaya hâkim olacağı akıldan çıkarılmamalıdır.

15) Salgın sonrası dünya, işletmeler ve çalışanlar için eskisi gibi olmayacaktır. Gelişmiş ekonomilerde çalışanlar, ücret kaybına uğramadan hibrit/melez çalışma sistemlerini talep etmektedirler. Bunun yanında hem yüz yüze hem de çevrimiçi iş ortamlarının daha insani olması da talep edilmektedir. Bu da işyeri maneviyatının bundan sonra en az ücret kadar önemli bir husus haline geleceğini göstermektedir. Toplu sözleşme sistemlerimiz sadece ücretin belirlendiği sistemler değildir. Toplu sözleşmeler işçi maneviyatını yükseltecek maddelerle geliştirilmelidir.

16) Kurumlar, işverenler, birey ve çalışanlar tarafından amele aktarılamayan ve davranışla gösterilemeyen değerler çalışma hayatını ve ortamını iyiye, güzele ve hayra dönüştürme gücünden mahrumdur. İş ahlâkının en önemli ilkelerinden biri de doğruluk ve dürüstlüktür. İkili iş birliklerinde ve karşılıklı anlaşmalarda ve sözleşmelerde açık sözlülük, şeffaflık, vaade sadakat ve diğergâmlık şiar edinilmelidir.

17) Üretim ve tüketimin gerçek ihtiyaçtan koparılması, tasarruf ve kanaat değerlerini tahrip etmektedir. Tasarruf ve kanaatin olmadığı düzlemde insanlığı bekleyen tehlike, gelecekte çalan israf ve insanlığı tehdit edecek olan yoksulluk ve yoksulluk olacaktır. Sınırsız tüketim hevesini canlı tutan, şuursuzca tüketime yol açan hususlar konusunda farkındalıklar geliştirilmelidir.

18) Dijital dünyada veri ve bilgiye erişimin demokratikleşmesi sonucunda piyasalardaki bilgi asimetrisinin müşteri lehine dengelenmesi ilk bakışta mümkün gözükmektedir. Ancak veriye daha fazla sahip olan dijital kartel ve tekeller eliyle dijital dünyada iş ahlâkı konularının daha karmaşık olarak karşımıza çıktığı da izahattan varestedir. Bu noktada düzenleyici ve denetleyici politikalar yanında dijital dünyaya veri sağlayan tüm kullanıcıların duyarlı hareket etmeleri son derece önemlidir."